

Moslams trouwen voor een uurtje – reportage

Trouw, 14 februari 2008. Binnen de Hofstadgroep kwamen 'huiskamerhuwelijken' voor; een contractje van radicalen voor geheime, tijdelijke huwelijken om zo moslima's aan de groep te binden. Maar ook buiten die groepering sijnelt in Nederland het Arabische informele trouwen de moslimgemeenschap binnen. *Door Anna Bukhari en Irene de Pous.*

In een hoekje van de gematigde al-Islam Moskee in het hart van de schilderswijk in Den Haag bevindt zich de kamer van imam el Khammar. Een piepklein bureautje, een ijzeren bed en twee wanden vol boeken. Met gekruiste benen zit hij op het bed, regelmatig verzittend om zijn djellaba wat strakker om zijn knieën te trekken.

Komen informele huwelijken – relatievormen buiten het officiële islamitische huwelijk – ook in zijn moskee voor?

De imam ontwijkt de vraag en begint de situatie in Marokko uiteen te zetten. Totdat er iemand op zijn mobiel belt om te vragen of het binnen de islam toegestaan is om een oerfi huwelijk, de Egyptische variant van een informeel huwelijk, te sluiten. Uitvoerig legt hij in het Arabisch uit onder welke voorwaarden hij een oerfi huwelijk kan afsluiten.

„Er zijn inderdaad problemen met deze huwelijken”, vertelt el Khammar. „Ik sluit daarom alleen een huwelijk in de moskee als iemand eerst is getrouwd voor de Nederlandse burgerlijke stand of bij een van de vier Marokkaanse consulaten in Nederland. Want zonder wettelijk huwelijk heeft de vrouw geen enkel recht, terwijl ze wel dat idee heeft, omdat ze immers getrouwd is.”

El Khammar kent uit eigen ervaring de problemen die van een informeel huwelijk kunnen komen. „Van een vrouw met twee kleine kinderen verdween de man van de ene op de andere dag. Ze heeft niets om haar recht mee te halen. Ook was er een incident met een man die met vijf vrouwen getrouwd was, elke keer bij een andere moskee. Wij geven in onze moskee dan ook voorlichting om mensen te waarschuwen tegen informele huwelijken.”

In Nederland kwamen de huwelijken in opspraak door de Hofstadgroep. De leden zouden ze gebruiken om jonge vrouwen aan de groep te binden. De AIVD ziet 'huiskamerhuwelijken' sindsdien als mogelijk teken van radicalisering. „Ik ken twee vrouwen, die welbewust voor zo'n informeel huwelijk hebben gekozen”, vertelt Martijn de Koning, die voor zijn promotieonderzoek bij het ISIM (Institute for the Study of the Islam in the Modern World) en de Radboud Universiteit onderzoek doet onder Marokkaans-Nederlandse vrouwen. „De een om een Egyptische Broeder naar Nederland te halen. Haar vriendin 'omdat ze alleen voor de sharia wilde trouwen.’”

De wens om alleen voor de sharia – de islamitische wet – te trouwen is ook de reden dat de inlichtingendiensten zich met informele huwelijken bezig houden. Fundamentalistische moslams zouden alleen het familierecht van de sharia erkennen en niet het Nederlands burgerlijk recht. Door niet voor de Nederlandse wet te trouwen, creëren zij een 'schaduwmaatschappij’.

Volgens een vertrouwelijk rapport van de nationaal coördinator terrorismebestrijding (NCTB) zijn de huwelijken niet gangbaar, maar komen ze hier wel voor. In de vijfde voortgangsrapportage uit ook de AIVD zijn zorgen over het fenomeen. De informele huwelijken in radicaal-islamitische netwerken zouden gebruikt worden om vrouwen in de kring te betrekken. Het fenomeen is 'breder verspreid dan voorheen werd aangenomen'. Ook bleken de vrouwen 'erg jong te zijn en veelal bekeerling’.

Rita Verdonk, toen nog minister van integratie, heeft eind 2006 tijdens het Landelijk Overleg Minderheden met verschillende organisaties over informele huwelijken gesproken. „Doel van deze gesprekken was de minderhedenorganisaties te informeren over de risico's van genoemde huwelijken en waar mogelijk de weerbaarheid van de gemeenschappen tegen deze huwelijksvorm te verhogen”, aldus de actiepuntenlijst van de NCTB. De organisaties waren bekend met het verschijnsel, maar deden er zelf niks mee, zegt Verdonk desgevraagd. Volgens de NCTB bepleitten de organisaties „een benadering niet vanuit terrorismebestrijding, maar algemener gericht op voorlichting over de niet-wettelijke status van dit huwelijk, vooral aan vrouwen”.

Informele huwelijken zijn niets nieuws onder de islamitische zon. Zolang de officiële huwelijkstraditie bestaat, waarin buitenechtelijke seks verboden is, bestaan er ook mogelijkheden om het traditionele huwelijk te omzeilen. Over de legitimiteit van die onofficiële vormen verschillen de meningen. In Syrië ontstond onlangs opschudding toen een advocaat voorstelde om een officieel samenleefcontract in te stellen. Voor jonge mensen zou het traditionele huwelijk niet meer van deze tijd zijn. Nu sluiten veel Syrische jongeren een geheim oerfi huwelijk, een verbintenis die je in een kwartier kunt sluiten bij een advocaat, waarbij je desnoods de getuigen van de straat kan halen. Maar deze informele huwelijksvorm is maar half getolereerd.

Zeer omstreden is het sjiitische muta'a, letterlijk genotshuwelijk. Je sluit het af met een formule, waarbij je van tevoren de tijdsduur, variërend van een uur tot 99 jaar, en een bedrag afspreekt. Volgens de sjiitische leer staat dit tijdelijk huwelijk letterlijk in de Koran omschreven, de soennieten zeggen dat het later is afgeschaft. In het conflict tussen soennieten en sjiieten wordt het muta'a huwelijk vaak aangehaald om de 'dwaling' van de sjiieten te illustreren. In de praktijk is het muta'a ook onder sjiieten zelf omstreden. Vragen naar iemand die zo'n huwelijk heeft, is zoiets als vragen wie er naar de rosse buurt gaat. Dan noem je geen namen. Ook hier in Nederland is het onderwerp taboe.

In een Haags etablissement vertelt een Iraakse vluchteling dat het met de komst van sjiieten naar Nederland niet meer dan logisch is dat ook het genotshuwelijk hier voorkomt. Hij vermoedt dat deze huwelijksvorm onder sjiieten steeds vaker voor zal komen, vanwege toenemende invloed van sjiitische geestelijken in Nederland.

Sinds een aantal jaar zijn de soennieten in Europa niet meer de enige ontvangers van geldstromen uit het Midden-Oosten. Ook de sjiieten krijgen steeds meer financiële steun uit onder andere Iran. In Den Haag verrees onlangs een luxe hoesseinia, een sjiitisch gemeenschapsgebouw. „Geld gaat meestal gepaard met een ideologische boodschap”, zegt de Iraakees. „De toename van het ritueel van zelfpijniging tijdens het Asjoera-feest onder Nederlandse sjiieten, is een teken dat dit niet de liberaalste boodschap is.”

Het muta'a huwelijk is in die stroming geen vreemde eend in de bijt. „In Syrië ontmoette ik een geestelijke die al duizenden muta'a's afgesloten had. Hij zei tegen me: de Koran geeft ons net zoiets als een rijbewijs. Het zou stom zijn daar geen gebruik van te maken”, vertelt de Iraakees. Een vriend van hem in Nederland heeft zo'n tijdelijk huwelijk afgesloten. Hoewel de reden onschuldig is – een echt huwelijk was een te grote stap, maar ze wilden geen bastaardkinderen – praat hij er toch nauwelijks over.

De salafistische imam Fawaaz Jneid, regelmatig in opspraak wegens radicale uitspraken, heeft geen problemen erover te praten. In de as-Soennah Moskee in Den Haag, waar ook leden van de Hofstadgroep heen gingen, vertelt hij geen kwaad te zien in informele huwelijken en ze zelf te sluiten. „In Nederland kan alles op het gebied van relaties, iedereen kan wanneer hij maar wil, gaan samenwonen”, stelt Jneid. „Ik stel dus geen eisen, want alles mag hier. Ik zorg alleen dat de seks binnen die relatie geen zonde is voor de islam. Een burgerlijk huwelijk heeft zware financiële consequenties bij de scheiding, daarom schrikken sommige mannen daarvoor terug.”

Jneid sluit een huwelijk met twee getuigen en een wali, de vader of de broer van het meisje, erbij. Als die toestemming geeft, zit het wel goed, meent de imam. Zowel de man als de vrouw ondertekent het huwelijkscontract en er wordt altijd een bruidschat betaald, „Maar dit kan ook een eurocent zijn.”

Een oerfi huwelijk is geen huwelijk met alle eisen en kosten, maar je maakt je ook niet schuldig aan de zonde van buitenechtelijke seks. Een informele verbintenis kan daarom ook een uitkomst zijn voor gemengde stellen waarvan een van de partners Nederlands is, vertelt antropologe Nadia Sonneveld, die bij het ISIM promoveerde op Egyptisch scheidingsrecht. „Ze hebben meer ruimte om te experimenteren, omdat de sociale controle door de familie hier veel minder is dan in Egypte. De man hoeft zo niet te voldoen aan de zware financiële eisen die in Egypte voor een huwelijk worden gesteld en de vrouw kan kiezen voor een huwelijksvorm die dichter bij het Nederlandse samenwonen staat.”

Aanvaard taboe in moslimwereld: even trouwen, met of zonder seks

In de Arabische wereld zijn de redenen om niet voor een traditioneel islamitisch huwelijk te kiezen divers. Bij het officiële huwelijk moet de man een woning kunnen betalen en zijn vrouw onderhouden. In Egypte en Syrië sluiten veel jongeren die hier geen geld voor hebben en niet willen wachten daarom een oerfi huwelijk. Ook moet de man traditioneel toestemming van zijn echtgenote krijgen voor een tweede vrouw. Een informeel, vaak geheim huwelijk kan dan uitkomst bieden. Vrouwen met een eigen flat en werk die hun zelfstandigheid willen behouden, kunnen ook voor een oerfi kiezen. Omdat je dan niet hoeft samen te wonen, behouden ze hun eigen leven. Het sjiitische muta'a huwelijk, een tijdelijke relatie voor geld, legitimeert volgens veel sjiitische geestelijken een kortstondige relatie. Het wordt gebruikt door mannen op reis of in het leger, prostituees, of gewoon een stel dat zich niet wil verbinden. Soms komt er helemaal geen seks bij kijken. Mannen en vrouwen die in Iran verplicht bij elkaar in de buurt moeten zijn, zoals collega's die op reis gaan, of de heer des huizes en de schoonmaakster, kunnen ook een muta'a sluiten.